

El sistema de protecció a menors estrangers sense referents familiars.

**És la realitat d'aquests/es menors
suficientment democràtica?**

Roger Bigas Carpintero

Universitat de Girona

Juny 2022

Índex de continguts

1. INTRODUCCIÓ	2
2. DISSENY METODOLÒGIC	3
2.1 METODOLOGIA.....	3
2.2 OBJECTIUS	7
3. APROXIMACIÓ TEÒRICA A LA TEMÀTICA OBJECTE D'ESTUDI.....	9
4. EXPOSICIÓ I ANÀLISI DE DADES RECOLLIDES	14
4.1 PARTICIPACIÓ	14
4.1.1 Acollida a territori	14
4.1.2 Rutines.....	15
4.1.3 Itinerari formatiu.....	16
4.1.4 Oci i temps lliure.....	17
4.2 RECONeixEMENT DELS JOVES COM A SUBJECTES DE DECISIÓ PRÒPIA	18
4.2.1 Funcions de les professionals.....	18
4.2.2 Rutines.....	20
4.2.3 Itinerari formatiu.....	21
4.2.4 Oci i temps lliure.....	22
5. CONCLUSIONS	23
6. BIBLIOGRAFIA.....	28
7. ANNEXOS	30
Annex 1: Entrevista a joves	30
Annex 2: Entrevista a professionals	31

1. INTRODUCCIÓ

Amb aquest treball pretenc fer una aproximació a la realitat d'un col·lectiu molt concret de població resident a Catalunya, joves d'entre 18 i 25 anys que han fet un procés migratori al territori sense referents familiars.

Discursivament, ens trobem molts articles, teòrics i professionals que tenen clara la intervenció amb aquests/es joves, però aquí em pregunto, es donen suficients espais de participació activa per aquests/es joves?

Per altra banda han estat utilitzats com a element polític-ideològic des de l'extrema dreta, definint-los com a problema social, carregant-los d'un fort estigma. Per aquesta i més raons, tindrè molta cura del llenguatge utilitzat, i amb aquest treball, vull fer protagonista a qui ho ha de ser, el propi jovent.

Per tant, em dispeno a veure què diuen els protagonistes de la seva pròpia vida, els i les joves que actualment viuen al territori de província de Girona i amb les característiques definides prèviament. La meua intenció és fer-me un seguit de preguntes al voltant de la vida d'aquests joves, tenint en compte el seu bagatge i quina ha estat l'actuació que s'ha dut a terme des de la DGAIA. La intencionalitat és conèixer les opinions d'aquest col·lectiu per tal d'analitzar quin grau de participació hi ha hagut en molts moments.

Per altra banda, però sense perdre l'horitzó de la participació dels i les joves i la seva opinió, em basaré en teories i experiències recollides per diferents autors per plasmar una proposta de millora, que casi amb la visió d'aquests joves.

Els meus objectius doncs, van en línia de millora, de crítica constructiva d'un sistema de protecció a la infància (en aquest cas a la joventut).

Em centraré en el paper que juga el treball social en l'engranatge, per tant, no abordaré un tema com la Llei d'Estrangeria, que afecta aquests joves però que, des del Treball Social, només es pot abordar pressionant per canviar la llei. Al tractar-se d'un tema polític i no tecnocientífic no l'aboldaré.

He estat escolta durant molts anys de la meua vida, i en part, és un estil de vida. La revisió sempre m'ha acompanyat, des de la crítica constructiva, que és el que pretenc amb aquest anàlisi. És doncs des de l'òptica de la millora, sobretot de les condicions de vida de les persones, on vull enfocar el treball.

2. DISSENY METODOLÒGIC

2.1 METODOLOGIA

És àmpliament conegut el terme de menor estranger no acompanyat amb el malnom de (MENA), i l'estigma que porta al darrere. Per tant, em referiré a aquestes persones com a menors sense referents familiars, tal i com ho fa el Síndic de Greuges de Catalunya.¹

En aquest cas, les persones que entrevistaré ja seran adults joves, i no menors d'edat, així que si em refereixo a quan són menors empraré aquest terme i quan em refereixi als de més de 18 anys m'hi referiré com a joves estrangers sense referents al territori, o simplement, joves.

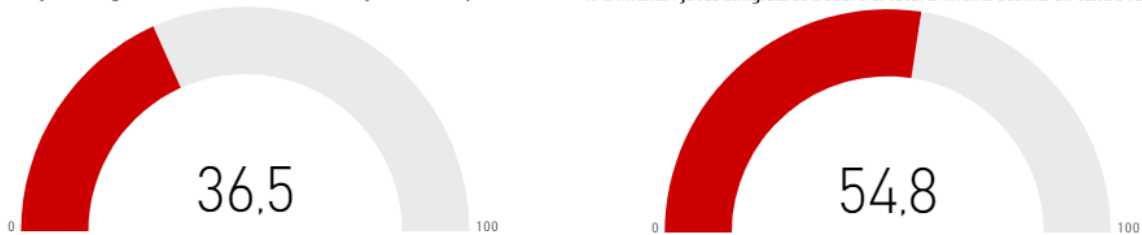
Aterrant doncs a la democratització-participació activa d'aquest jovent en la presa de decisions de la seva vida, els distingiré de la resta de persones tutelades per la DGAIA. Amb una intencionalitat molt clara, ja que alguns es poden trobar dins de Centres Residencials d'Acció Educativa normalitzats, però d'altres poden viure en centres amb només jovent migrat. En aquest sentit, tinc en compte que els i les menors que han estat retirats de les seves famílies, segueixen tenint-la, i l'objectiu prioritari de la protecció a la infància és el retorn familiar, encara que potser la realitat no sigui aquesta i es perpetui l'estància als centres. Per tant, veig necessari distingir aquesta grup de persones menors tutelades de la resta de persones menors tutelades.

Fixant-me en l'històric de dades de la Generalitat (les recull en aquest sentit des del 2015) com més de la meitat de joves que arriben a la província provenen de Marroc i més del 95% són homes. Per tant, les entrevistes que realitzaré seran majoritàriament a homes provinents del Marroc, que han estat tutelats per la DGAIA.

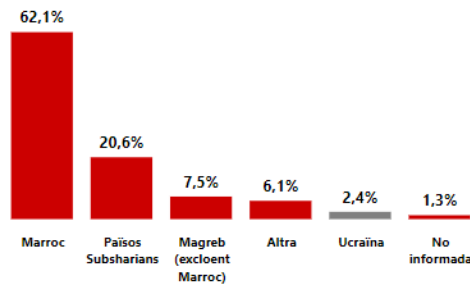
Com es veu a la gràfica de sota, amb dades consultades i actualitzades al mes d'abril de 2022, veiem com a la província de Girona contem amb 404 joves en total tutelats per la DGAIA amb aquestes característiques. Això suposa, un 36.5% sobre el total d'infants i joves acollits per la DGAIA.

¹Síndic de Greuges de Catalunya. (2018). *La situació dels infants migrants sense referents familiars a Catalunya*. Recuperat de: http://www.sindic.cat/site/unitFiles/5630/Informe_menorsensereferents_2018.pdf

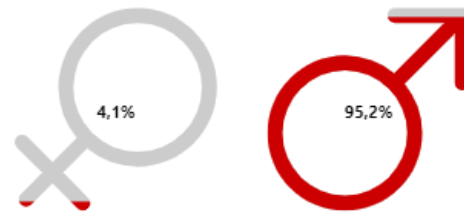
% d'infants i joves emigrats sols sobre el total d'infants i joves acollits per la DGAIA % d'infants i joves emigrats sols sobre el total d'infants acollits en centre residencial

% d'infants i joves emigrats sols segons procedència

% d'infants i joves emigrats sols segons el sexe

Font: Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya²

Les entrevistes doncs, aniran dirigides a joves migrats sense referents a territori, en cap cas a menors, ja que entenc que poden sentir-se pressionats a contestar depenent de la seva situació actual al centre. La qual cosa els podria comportar posar-se en problemes, i, les entrevistes tenen una afectació, però busco el mínim impacte i sobretot, que si n'hi ha, sigui en persones adultes.

Aquest conjunt de persones residents a Catalunya, i, concretament, a la província de Girona, són el col·lectiu que pretenc per analitzar. La idea és, a partir del 3r principi de la protecció a la infància marcat per l'informe de 2004 de Save The Children i ACNUR de bones pràctiques amb menors sense referents a territori; veure si dins la part de participació es compleixen els estàndards marcats:

“El derecho a la participación. Sus opiniones y deseos deben ser consultados y tenidos en cuenta a la hora de tomar decisiones que les afecten. Se han de establecer las medidas necesarias que faciliten su participación, de acuerdo con su edad y madurez.”³

² Generalitat de Catalunya, Departament de Drets Socials (2022). 25 d'abril de 2022. https://dretssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/estrategiacatalanaacolida/dades/

³ Alianza Internacional Save the Children - ACNUR (2004). Declaración de buenas prácticas. <https://www.acnur.org/fileadmin/Documentos/archivo/3559.pdf>.

La lletra negreta l'he afegit per ressaltar la importància d'alguna part de les frases.

Tenint en compte doncs, que em centro en la participació activa d'aquest jovent, pretenc fer-ho des de l'òptica més centrada possible en els/les pròpies joves. A més a més, em baso en un dels principis que la Llei 14/2010 de 27 de maig, dels drets i oportunitats en la infància i adolescència diu:

“Per a determinar l'interès superior de l'infant o l'adolescent se n'han d'atendre les necessitats i els drets, **i s'ha de tenir compte la seva opinió, els seus anhels i aspiracions, i també la seva individualitat** dins el marc familiar i social”.⁴

Per tant, la meua metodologia de treball serà majoritàriament qualitativa, ja que es centrarà en les pròpies experiències viscudes per aquest jovent en matèria de participació activa i reconeixement en el seu dia a dia, ja siguin decisions que els puguin canviar la vida radicalment o bé qüestions del dia a dia.

Per a l'anàlisi que pretenc, em baso en el model d'investigació qualitatiu, ja que es centra més en l'objecte d'estudi i els diferents motius dels fets i no tant en els resultats. Sumant-li també una aproximació al model emmarcat al paradigma crític, que entén que la investigació no pot ser neutral, i per tant, l'investigador ha d'assumir el compromís per aconseguir el canvi i l'alliberació de l'opressió. És a dir, construir una teoria que des de la reflexió en l'acció, des de la praxis com a encontre crític, tracti d'orientar l'acció.

L'eina que utilitzo és l'**entrevista semi-estructurada**, que anirà orientada en dues de diferenciades en dependència de qui s'entrevisti, si és un/a professional o bé un/a jove.

- Entrevista per a joves sense referents al territori: A partir de preguntes obertes que ajudin al/la jove entrevistada a explicar la informació que té a veure amb els objectius marcats al treball (sobretot centrat en socialització i participació activa durant el temps que han estat tutoritzats per la DGAIA). Es tracta de la base del treball que duc a terme, centrant-me en l'experiència viscuda per aquests quan eren menors d'edat.
- Entrevista a professionals: Aquesta entrevista està més delimitada i busca respostes obertes però també concrecions. Pretenc doncs, des d'una visió més crítica però, sense entrar en criminalitzar ni retreure manca de professionalitat,

⁴ Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència ((Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 5641, del 2 de juny de 2010).

<https://www.parlament.cat/document/nom/TL115.pdf>

La lletra negreta l'he afegit per ressaltar la importància d'alguna part de les frases.

demanar quines qüestions en matèria de participació activa i socialització amb diferents persones aborden. Sobretot, miro de demanar concreció en la metodologia de treball diari per a tenir en compte l'opinió del propi jove com a persona que té un paper fonamental dins la llar (centre) on viu.

El fet d'utilitzar l'entrevista com a eina per a fer el posterior anàlisi és fruit de la necessitat que recull els objectius. La mostra obtinguda és de 5 joves i 2 professionals, per això mateix no parlo en termes generals, sinó que utilitzaré les seves històries de vida per a extreure les conclusions pertinents, sense parlar per tot el col·lectiu.

Per a la realització de les entrevistes m'he adaptat al màxim al medi on la persona se senti més còmode. La intencionalitat és la comoditat màxima de la persona per a què pugui oferir el màxim de veracitat possible a les seves paraules, de manera que com més confortable estigui menys impacte i més veracitat. A més a més, he informat de la confidencialitat de les dades obtingudes, ja que he gravat les entrevistes a les persones, les he transcrit i finalment he eliminat les còpies de les gravacions. Els noms de totes les persones que apareixen al treball han estat canviades per mantenir el seu anonimat.

A més a més, al parlar amb els joves, tinc en compte que els pregunto sobre situacions viscudes fa tres o quatre anys enrere, i, amb tot el bagatge que tenen, això comporta un possible biaix de la realitat.

La meua hipòtesis és que les persones professionals han actuat seguint les instruccions de les direccions dels centres residencials i la DGAIA, i per tant, no han fet partícips als propis joves de les decisions de la seva vida. El sistema doncs, protegeix els menors però no va més enllà, no busca l'emancipació i integració real del jove en la societat actual.

A més a més, parteixo de la idea que aquest jovent s'ha relacionat majoritàriament amb persones de perfil molt semblant al seu: origen, religió, edat i condicions de vida. Per tant, no hi ha hagut una intencionalitat d'integració social d'aquest jovent. Aquesta idea prové del meu recorregut professional com a tècnic en integració social treballant en medi obert a Salt.

També recalco que no es reconeix aquest jovent com a actor subjecte de presa de decisions, i en el seu dia a dia, es decideix majoritàriament per ells o bé, no se'ls ofereix el màxim ventall de possibilitats.

Així doncs, el treball realitzat té el següent format:

A partir del marc teòric, argumento les meves hipòtesis amb diferents articles d'autors experts en la matèria i en estudis realitzats per institucions públiques o privades.

Seguidament, analitzo la informació extreta de les entrevistes, entrellaçant-la tant amb la teoria com amb les meves hipòtesis, de manera que es pugui crear una imatge concreta de la situació d'aquest jovent.

Finalment, extrec les meves conclusions, validant o refusant les hipòtesis plantejades o inclús plantejant-ne de noves.

2.2 OBJECTIUS

Aquest treball té la fita d'analitzar, a través d'entrevistes a joves i professionals, si les institucions que treballen amb menors sense referents familiars al territori són suficientment participatives.

Per veure si és així, començo marcant dos objectius generals de treball, un relacionat amb els aspectes que refereixen directament als joves i l'altre relacionat amb els i les professionals que treballen o han treballat amb aquest grup de joves. Analitzant finalment quines han estat les respostes complementant-ho en base a la teoria aportada.

Per cada objectiu general se'n deriven tres d'específics, que concreten més la realitat que pretenc analitzar.

Visibilitzar els processos de presa de decisions del jovent sense referents familiars a territori gironí durant la seva estada a centres residencials de la DGAIA.	1.1 Analitzar la idoneïtat dels moments de la vida diària on el/la jove pren decisions que afectin la rutina.
	1.2 Comparar els testimonis de joves amb els testimonis de professionals sobre la presa de decisions en la vida diària dels menors
	1.3 Examinar de quina manera s'ha demanat al jovent la seva opinió sobre com utilitzar el seu temps de lleure.
Conèixer les tècniques professionals emprades per a demanar la opinió del	2.1 Analitzar a través d'entrevistes a professionals quines estratègies utilitzen per a demanar l'opinió al jovent.

jovent migrat sense referents familiars a territori gironí i com es tenen en compte.	2.2 Examinar el procés de participació del jovent per a escollir la formació que cursen.
	2.3 Aprofundir en quines fórmules s'han utilitzats perquè aquest jovent no socialitzi únicament amb persones de perfil semblant al seu.

Un cop exposats els objectius, pretenc aprofundir en la temàtica a través de quatre ítems, que m'aniran acompanyant a tots els moments diferenciats de l'anàlisi practicat.

Em centraré doncs en:

- L'acollida. En aquest sentit, el meu propòsit és analitzar la rebuda del jove al territori gironí. Això inclou per quins llocs ha viscut des de l'arribada fins a la sortida del sistema de protecció al menor. Així doncs, serà rellevant conèixer de primera mà els diferents centres on hagi pernoctat el jove, i sobretot, si se li ha preguntat ben bé on volia anar, ja sigui tipologia de centre o bé ciutat.
- Les rutines. L'objectiu d'aprofundir en les rutines dels joves entrevistats serà el de comprendre i analitzar la participació activa en la seva vida diària. Entraré en alguns temes més concrets posant d'exemple la roba que puguin portar/comprar des del centre i la dieta que hagin seguit dins el centre.
- L'itinerari formatiu. Un dels moments més importants pel jove a nivell d'objectius de vida és el d'escollir el seu itinerari formatiu, el qual el dirigirà a una tipologia de feina o una altra. És per tant, que recalco la necessitat d'inserir-me en aquesta temàtica per esbrinar com s'ha informat els joves dels possibles itineraris a escollir, i si és així, si se'ls ha brindat la oportunitat de dur-los a terme.
- L'oci i el temps lliure. Constatar la rellevància d'escollir com omplir l'oci i el temps lliure dels joves, essent aquesta una eina d'integració social que els permeti crear nous llaços amb diferents perfils de persones, diferenciats al seu i amb els joves que viuen.

Per tant, la participació i el reconeixement dels joves com a subjectes de presa de decisió seran l'eix transversal del treball i ho analitzaré a través dels quatre ítems que acabo de descriure.

3. APROXIMACIÓ TEÒRICA A LA TEMÀTICA OBJECTE D'ESTUDI

M'agradaria començar recalcant com he dit abans, com alguns autors parlen de la menització⁵, és a dir, la despersonalització d'aquest jovent amb l'etiqueta de (MENA), molt coneguda i utilitzada per visualitzar un suposat problema social però que acaba essent una connotació negativa. Ens trobem per tant, que només al referir-nos als propis joves, ja partim majoritàriament d'un llenguatge que segrega i que pot tenir una connotació molt significativa.

Com que la temàtica és complexa i pretenc aterrar al màxim la informació, no entraré en temes tant rellevants pel col·lectiu com ho són la Llei d'Estrangeria i totes les seves implicacions directes, l'expulsió d'aquest jovent dels centres, la identificació de l'edat per mesures òssies o els passos per arribar a un centre de menors (fiscalia, MMEE, centres d'acolliment, etc.).

Si em fixo doncs en temes de participació, parteixo de la següent pregunta: què pot passar quan els i les joves no creen vincles ni tenen sentiment de pertinença al lloc on viuen? Veient com molts dels joves practiquen les fugues i l'escapisme dels centres residencials per provar sort a altres comunitats autònomes o jugant-se la vida per ells mateixos, es fa palès que no hi ha un vincle que els aferri a quedar-se al centre o que no veuen opcions de vida de qualitat al davant.

Jiménez (2019) ens acostava a la teoria que aquest jovent acaba provant sort a altres països inclús, perquè són víctimes de maltractament institucional. Tot plegat pot respondre al doble joc que juguem sense saber-ho, són menors d'edat que cal protegir per la llei, però a la vegada són persones estrangeres, que cal anar controlant dins el país. Estem parlant de que, segons la Fiscalia General de l'Estat, l'any 2017 van abandonar voluntàriament els serveis de protecció 21 joves només a Catalunya. Sumant-li que l'any 2018 es trobaven amb avís de fugats 29 joves a Catalunya. Jovent desaparegut que no se sap on es troba.⁶

⁵ Jiménez Sedano, L. i Izquierdo Collado, JDD. (2013). Lo que se oculta detrás de la categoría «menores marroquíes no acompañados»: miedos cruzados, contradicciones europeas y consecuencias para el Trabajo Social. *Cuadernos de Trabajo Social*, volum 26-1, (193-202).
<https://revistas.ucm.es/index.php/CUTS/article/view/41667/39718>

⁶ Jiménez Álvarez, M. (2019). Desapariciones de menores extranjeros no acompañados (MENA) en España: una primera aproximación a sus significados. *Anuario CIDOB de la Inmigración 2019* (168- 188).
https://www.cidob.org/ca/articulos/anuario_cidob_de_la_inmigracion/2019/desapariciones_de_menores_extranjeros_no_acompanados_en_espana_una_primera_aproximacion_a_sus_significados

S'ha reconegut aquest jovent doncs, durant la seva estada als sistemes de protecció a la infància com a subjectes de decisió pròpia? Podria semblar que no hi havia lligam amb l'entitat, ja que el jovent ha marxat per decisió pròpia o s'hi ha vist obligat degut a algunes de les característiques del centre. Per entendre doncs, si hi ha hagut prou participació i decisió dins el propi centre, veiem com algunes Luna i Folgueiras (2014)⁷ parlen de la participació com a:

- **Dret:** Necessari per la creació d'espais de convivència i inclusió, espais d'horitzontalitat.
- **Deure:** Responsabilitat compartida, compromís que aprenent a desenvolupar aquest jovent a partir de la construcció col·lectiva.
- **Instrument de millora:** Que crea oportunitats de desenvolupament de capacitats i potencia a la persona a passar del paradigma individual al grupal.

En aquesta línia, quan em refereixo a participació ho faig en aquest sentit, com a camí per a la millora de les habilitats del/la jove i a la vegada com a eina d'inclusió social d'aquesta.

Però és que a més a més, la participació pot ser la clau de l'èxit d'aquest jovent, ja que, com comentava dins la piràmide de Mashlow, l'autorealització es tracta de la fita final, l'objectiu de creixement personal. Per arribar-hi, cal potenciar les habilitats de la persona, i passa sobretot per les habilitats socials d'aquesta. No es pot pretendre educar el jovent migrat sense referents dins de centres residencials sense deixar que aflorin les pròpies il·lusions i pugui sentir que, sobre allò que té al voltant, hi té coses a dir.

Abordant la qüestió de la participació en relació als joves, em fixo en un informe de la Comissió Europea que diu:

“A los menores no acompañados se les deberá acomodar en alojamientos adecuados y serán tratados de forma plenamente conforme con sus intereses”.⁸

La pròpia Comissió Europea reforça les tesis de respecte de la plenitud d'interessos dels menors, que han de ser respectats. Quan parlem d'interessos doncs, cal tenir molt en

⁷ Luna, E. i Folgueiras, P. (2014). Juventud y participación comunitaria: su potencial como herramienta de aprendizaje. *Currículo sem Fronteiras* volum 14 (número 1) 123-136.
(<https://www.curriculosemfronteiras.org/vol14iss1articles/luna-folgueiras.pdf>)

⁸ Comisión europea. (2010). comunicación de la comisión al parlamento europeo y al consejo plan de acción sobre los menores no acompañados (2010 - 2014). <https://eur-lex.europa.eu/lexuriserv/lexuriserv.do?uri=com:2010:0213:fin:es:pdf>

compte doncs la opinió d'aquests joves, quelcom imprescindible per conèixer els interessos que els mouen.

Clarament, els interessos variaran, ja que, segons la piràmide de Mashlow⁹ fins que no se supera un nivell de necessitats no es pot passar al següent. En el cas d'aquest jovent, no podrà ser capaç de prendre una decisió sobre la seva vida quan els falta aliment o lloc per viure, per tant estan atents a la seva seguretat i a la seves necessitats fisiològiques.

Un cop superats llavors, els primers escalons d'aquesta piràmide, i per tant, ateses les necessitats més bàsiques d'aquest jovent sense referents familiars a territori, cal començar a extreure quines són les seves intencions i objectius de vida. A la vegada, aterrar a la realitat del territori el que els ve per davant, en el cas que analitzo, la realitat de la província de Girona.

Part de les necessitats que cal cobrir és la social, ja que analitzaré com les parts més fisiològiques i de seguretat queden cobertes, i a la vegada si han pogut ser els protagonistes i qui pren les decisions en aquest sentit. Per tant, la necessitat social caldrà analitzar-la també profundament, en aquest cas, a través de les preguntes que els faré pretenc veure si els centres els han aïllat o han ajudat a la seva integració.

A més a més, quelcom important és l'oci i el temps lliure dels joves i la gestió d'aquest. Segons la Carta Internacional para el Ocio:

“Se refiere a un área específica de la experiencia humana, con sus beneficios propios, entre ellos la libertad de elección, creatividad, satisfacción, disfrute y placer, y una mayor felicidad. Comprende formas de expresión o actividad amplias cuyos elementos son frecuentemente tanto de naturaleza física como intelectual, social, artística o espiritual.”¹⁰

Aquest document doncs, consensuat amb diversos països, fonamenta la rellevància de l'oci de les persones, i alhora, la **llibertat d'elecció** d'aquest. Per aquesta raó, una de les qüestions a les que em referiré en les entrevistes amb els joves serà sobre l'ús del seu temps d'oci i les opcions que se'ls ha donat per omplir-lo.

Tinc clar també que el grau de participació en la presa de decisions serà limitat ja que depenent de la maduresa del jove, no és capaç de prendre una decisió per si sol, necessita d'un acompanyament. Alhora, la realitat és molt més crua, i la urgència és

⁹ La piràmide de Mashlow es basa en què cal superar una fase per passar a la següent, essent per ordre: Necessitats fisiològiques, necessitats de protecció i seguretat, necessitats d'amor i pertinença (socials), necessitats d'estima i reconeixement i finalment l'autorealització com a colofó.

¹⁰ Gorbeña Etxebarria, S. (1997) *El Derecho al ocio de las personas con discapacidad : análisis de la normativa internacional, estatal y autonómica del País Vasco*.

constant, per tant, per exemple, és possible que el jove no pugui escollir on anar a viure quan arriba a Catalunya. Probablement, anirà al primer lloc on hi hagi plaça, tant si era on volia anar com si no.

Cal sumar-hi totes les limitacions amb les que es troba i trobarà durant la seva vida, com ara la Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social, més coneguda com Llei d'Estrangeria. Aquesta probablement limitarà els passos que pugui fer el jove, i per tant, tot i que decideixi seguir estudiant, es pot trobar amb la obligació d'haver de treballar per mantenir-se, ja que no té assegurat un habitatge a partir dels 18 anys.

Un altre escull rellevant que no dependrà del propi jove, és el racisme imperant a la societat catalana. El fet de no poder escollir el pis que vulgui degut a com les agències immobiliàries, recollit per l'informe Discriminació a la carta que posa números a aquesta situació:

“Tres de cada deu agents immobiliaris manifesten espontàniament que la discriminació per raó d'origen és habitual en l'exercici de la seva professió.”

Però a més a més:

“El 86% de les peticions discriminatòries de la propietat obtenen el resultat esperat d'excloure la població “immigrant” com a llogatera de l'immoble.”¹¹

Per tant, el racisme és una constant amb la qual els joves xocaran i aquestes seran dificultats pel seu dia a dia, que cal posar sobre la taula amb el jove, però, no han de limitar que es treballi dins els paràmetres de màxims.

Aquestes limitacions no solament es poden donar en l'habitatge sinó també en àmbits tant rellevants com pot ser la recerca de feina.

Però aquestes dificultats no han de fer que, de bones a primeres, el discurs professional acabi essent que això no és possible, ja que, en moltes famílies que són natives, els discursos actuals passen per deixar al jovent escollir el seu propi camí i no tancar portes abans d'hora per no fer-los perdre l'esperança. I tot i que les dificultats que es troben pel camí el jovent sense referents a territori siguin moltes, l'acompanyament educatiu personalitzat és una de les bases de la DGAIA a nivell legal.

Per centrar els objectius però, em baso en un principi que vull detallar: la participació activa d'aquest jovent. I em refereixo a la participació activa de la vida dins el centre on

¹¹ Fitó, A. i Direcció de Serveis de Drets de Ciutadania, Broll,sccl. (2021) *Discriminació a la carta: Exclusió per motius ètnics del mercat de lloguer d'habitatge de Barcelona*. Informe sense número. <https://ajuntament.barcelona.cat/dretsidiversitat/sites/default/files/Discriminacio-a-la-carta.pdf>

resideix i la participació activa a nivell comunitari. A més a més, que la participació comunitària tingui un sentit per aquesta persona i de forma ben senzilla, és a dir, que si li agrada el bàsquet no l'acabin apuntant des del centre a un equip de futbol.

S'entendria que si un jove vol ser jugador del Futbol Club Barcelona, clarament serà molt complicat. No obstant, ningú té dret a limitar les opcions a la resta de persones, serà el propi jove que anirà descobrint els esculls i les complicacions que vagin sorgint.

4. EXPOSICIÓ I ANÀLISI DE DADES RECOLLIDES

L'exposició i anàlisi de dades té dues línies diferenciades:

Participació: Centrat en el jove, analitzo a través de diferents moments quin és el grau de participació

Reconeixement del jove com a subjecte de decisió: A partir de les entrevistes realitzades a les professionals analitzo quines eines i tècniques s'utilitzen per a materialitzar al dia a dia, i en moments importants del jove, la participació en la presa de decisions. Per tant, si es reconeix com a subjecte de decisió pròpia

4.1 PARTICIPACIÓ

Referent a la participació dels joves es divideix en 4 grans àmbits: acollida al territori, rutines dins al centre, l'itinerari formatiu i finalment oci i temps lliure, on s'incorpora el que tingui a veure amb les relacions amb persones més enllà del centre residencial.

4.1.1 Acollida a territori

La majoria de joves que he entrevistat quan arriben al territori coneixen mínimament el funcionament de les institucions per a menors, saben que, si són menors d'edat, tenen dret a ser atesos. Aquest coneixement que han adquirit per l'experiència prèvia d'amistats o familiars que han fet el mateix trajecte o un de semblant, els ajuda a fer-se una idea de què els passarà quan aterren a territori.

El problema però, és que la realitat és ben diferent de la que alguns imaginem. Ja que l'arribada no és ni molt menys agradable. El primer obstacle amb el que es troben la majoria és l'idioma, no tenen domini del català ni del castellà i han de fer ús del francès, el que els parlen. L'altre problemàtica és, on van a parar el primer cop.

En Youssef comenta que amb l'arribada a Figueres ja arrossegava problemes de salut, que van acabar empitjorant, probablement per haver dormit al carrer durant algunes nits. Per tant, quan va accedir a dirigir-se a la policia, aquesta el va portar a l'hospital, on va viure-hi durant dues setmanes. Es podria dir que la primera acollida rebuda doncs, pertany al sector sanitari en aquest cas. Segons refereix en Youssef, la comunicació va ser molt complicada però es va sentir molt acollir.

Un cop surt de l'hospital però, topa amb un problema, que ha de dormir a la comissaria de Mossos d'Esquadra. Aquest jove relata literalment "*eren dies que feia pluja i com que em van dir que no hi havia centres de menors on dur-me, havia de dormir a comissaria. Recordo dormir darrere un vidre i tothom que passava per davant em veia*".

La incomoditat, no només física, sinó també psicològica, es fa molt present en els casos de l'Ibrahim i en Youssef, on cal sumar-hi les condicions deplorables del suposat primer habitatge dels joves.

Però quan els pregunto on van anar a parar i si van poder escollir la tipologia de centre o ciutat on viurien, tots els joves em contesten que no, que van ser portats a centres residencials sense quasi ser informats d'on anaven a parar. L'Ibrahim explica com va arribar a Cadis i d'allà, al ser internat a un centre de menors on no volia estar, va fer un escapisme en hores lliures per poder venir fins a Catalunya, on pel camí va haver de dormir al carrer i pidolar.

Un cop al centre però, unànimement el discurs és que hi ha molt bona rebuda per part de direcció del centre i se'ls explica com funciona la vida allà, i se'ls pregunta pel camí fet i expectatives. *“La directora era molt bona, el primer dia que vaig arribar ho van explicar tot i realment va ser molt comprensiva. Podies explicar fins on volies, el que no ho volies dir no ho deies”*. Així ho relata en Mohammed.

4.1.2 Rutines

Pel que fa a la rutina, m'he interessat en preguntar sobre si es tenia en compte la seva opinió durant el dia a dia a nivell general i posant dos exemples per a fer-ho més entenedor: el menjar i la roba.

Tots els joves entrevistats mantenen un discurs semblant, dient que se sentien escoltats pels equips educatius a nivell general, i que es prenia nota del que deien. De fet, algun jove refereix que els problemes que ha mantingut amb l'equip professional era degut a la seva immadures. No obstant, ens trobem també que tot i mantenir aquest discurs unànime, a l'hora de posar exemples no veuen que es tingui en compte la seva paraula.

En Youssef per exemple parla d'aïllament *“més que un centre era una presó, estàvem aquí dalt aïllats de la ciutat, no podies anar enlloc a peu perquè era lluny.”* En aquest sentit es pot veure com la rutina marcada, en el seu cas, era des de la seva percepció molt repetitiva, era dura.

Quan els poso l'exemple del menjar, la majoria de joves diuen que es respectava les seves creences, i per tant es menjava aliments Halal. A més a més, diuen que el càtering que hi havia on vivien era bo, i per tant el menjar els agradava.

Un jove però, tot i dir que li agradava molt el menjar i es menjava tot el que li posaven relata: *“Els dies que teníem formació ens feien entrepans, els que es quedaven al centre menjaven el que tocava però els que anàvem fins a girona a fer formació era entrepà.”* En aquest cas, és molt destacable el fet d'alimentar-se a base d'entrepans durant tots

els dinars que feia entre setmana, és a dir, 5 entrepans a la setmana, cada dinar excepte els dissabtes i diumenges.

Per altra banda, és important recalcar el cas relatat per en Youssef: *“A nivell de menjar era lo que no anava bé, el menjar era dolent moltes vegades, no era bo. Érem molts que deixàvem el plat perquè no valia res, era fatal. Tant se'ls hi fotia si era halal o no, per tant, ja no menjàvem carn. I això que podria assegurar que el 99% dels que vivíem allà som musulmans”*. Veiem clarament com no s'ha respectat ni la creença del jove ni el fet de poder menjar aliments que siguin bons i agradables, ja que segons refereix el jove, no ho eren, i per tant, es saltava molts àpats.

El fet de saltar-se un àpat suposava un càstig, *“Quan algun àpat no el volíem fer, o no volíem un plat, ens treien 4 euros de la paga mensual.”* Així ho explica en Driss.

S'entén doncs, que l'àpat és un moment educatiu, on es mostren molts valors i per tant, s'ensenya. No obstant, que el fet de no voler un àpat suposi a nivell punitiu pèrdua a nivell adquisitiu reproduïx un model de manca d'oportunitats de compra, i per tant, d'oferta del que el jove pugui voler.

Quan entrem a la roba, tots els joves expliquen que només arribar van donar-los 100€ perquè es poguessin comprar la roba que ells volien: *“Només arribar al centre em van donar 100€ perquè em comprés la roba que jo volia, va estar molt bé”*.

No obstant, amb aquesta compra molts no en feien suficient, havien abandonat la seva vida amb quasi totes les seves pertinences i, no tenien roba aquí per a posar-se, i per tant, en necessitaven. *“jo vaig tenir sort d'haver-me pogut comprar coses abans pel camí però molta gent no tenia roba i els hi donaven del centre. Samarretes i pantalons curts no faltaven, però allà feia molta fred i no teníem jaquetes, mantes, pantalons llargs...”*

En Youssef relata com la roba no s'adequava a la climatologia d'on vivia, i per tant, passava fred moltes vegades. En aquest sentit doncs, el centre no donava suficient marge de roba per a que poguessin ajustar-se al clima.

4.1.3 Itinerari formatiu

Les preguntes següents a l'entrevista anaven dirigides a conèixer els itineraris educatius que havien seguit al territori gironí i, a més a més, el grau de participació activa a l'hora d'escollir.

Tots els joves entrevistats han tingut el mateix inici d'itinerari, els cursos de català i castellà com a eina d'integració. En aquest sentit es mostren agraïts que hagi sigut el

primer pas, tot i que per alguns s'hagi fet llarg: *El primer va ser fer-me fer català. Fèiem classes de castellà i català dins el centre que les impartien els educadors, la llengua com a primer curs el primer any. Es va fer llarg perquè jo volia estudiar altres coses*".

En quan al següent pas, un jove relata com se li va ofertar diferents cursos, i que tot i no ser del seu agrat, va decidir fer-los per tal de poder estudiar alguna cosa: *"En cas de voler fer alguna formació s'havia de parlar amb la directora. Jo vaig fer curs de pintar i curs de perruqueria."* En Mohammed relata el que tots els joves fan palès, que si es volia estudiar alguna cosa en concret calia comentar-ho directament a la direcció del centre, que era qui acabava decidint si era idònia o no la formació pels joves. En el cas dels joves entrevistats, a tots se'ls va permetre estudiar el que havien verbalitzat, tanmateix, alguns no van ser preguntats i no van arribar a verbalitzar-ho. *Estic content amb el que vaig voler estudiar, tinc els certificat dels cursos que vaig fer a casa, vaig fer molts cursos. No pots quedar-te sense fer res, què posaràs al currículum sinó? Aquests cursos me'ls van recomanar però els educadors, jo ja vaig dir que em semblava bé.*" En aquest cas en Youssef relatava que va acabar fent moltes formacions, tanmateix en les seves paraules no es destaca les preguntes que se li podrien haver fet per guiar-lo en les diferents formacions que existeixen actualment.

4.1.4 Oci i temps lliure

Finalment, les entrevistes acaben amb la part més relacional, preguntats per les activitats no formatives que han realitzat fora del centre on residien, entitats on han participat, i si creuen que els ha servit per a fer noves amistats.

Al ser tots els joves estrangers i veure's envoltats d'estrangers amb el mateix perfil que el seu: home, procedència àrab, majoritàriament compartint religió musulmana, havent fet un viatge migratori deixant la família al país d'origen i sense referents al territori. Per tant, m'interesso en conèixer si la seva realitat és només estar envoltats de persones amb aquest perfil o d'altres.

A més a més, els pregunto també si les activitats que feien fora del centre eren les que havien triat ells o no.

Quan els pregunto per les activitats que feien a fora, la majoria em parlen d'activitats esportives: *"Al centre érem 10 berebers, 10 marroquins i 2 nois subsaharians. Com a espais relacionals tenia per conèixer llocs com on estudiava les formacions, al futbol... Allà he fet alguns col·legues, alguns d'ells fa 3 anys que els conec i encara ens portem bé i mantenim contacte."* Així ho relata en Mohammed, que veia com se'l va apuntar on

va voler, l'acompanyaven sempre on havia de fer l'activitat i a més a més li pagaven les quotes i roba necessària per a fer futbol.

Però entrevistant joves, em trobo justament amb l'antítesi d'aquest jove: *“Jo volia fer futbol, i vaig estar parlant amb tots els educadors i la directora i no hi havia manera. A més a més, vaig parlar amb tots els entrenadors dels equips que hi havia a prop d'on vivia, però s'havia de pagar la quota i jo no tenia diners. Em deien que havia d'arribar una ajuda perquè valia molts diners, però no va arribar mai mentre jo vivia allà”*. Així ho explicava en Karim, veient frustrada la seva il·lusió de jugar a un equip de futbol local.

És interessant com alguns dels joves acaben enxarxant amb entitats culturals de Salt com és la colla de castellers Marrecs de Salt. Els joves que hi van participar relaten que va ser arran d'un formador extern al centre educatiu que els va recomanar participar-hi: *“Quan participava de Marrecs vaig fer amistats de Caldes, que inicialment tenien molts prejudicis sobre qui era, com em comportava... Tenia molt l'etiqueta de marroquí que roba o fa coses malament, i això s'ha anat trencant poc a poc, surten de dubte i comença l'amistat. Algunes d'aquestes persones inclús segueixo en contacta amb ells.”* Així ho relata l'Ibrahim.

Finalment, vull destacar el que comentava un jove: *“els educadors no em van recomanar participar d'activitats de fora del centre a nivell d'oci.”* És el cas d'en Youssef, el que clarament ha tingut una vida al centre diferenciada a la resta d'entrevistats. Pel que fa als relats de vida, el seu havia tingut moltes més dificultats per arribar a on és ara, i es mostrava molt descontent amb la majoria de qüestions que s'abordaven durant l'entrevista. La seva experiència trenca amb el positivisme que alguns altres joves mantenien vers les institucions que els havien acollit.

4.2 RECONeixEMENT DELS JOVES COM A SUBJECTES DE DECISIÓ PRÒPIA

Aquest anàlisi va relacionat amb l'equip educatiu dels centres, que he entrevistat amb unes preguntes semblants a les del jove però dirigides a les persones organitzadores i no les participants, com ho són els joves. Per tant, entro a analitzar quines són les eines i tècniques emprades per a fer més participativa la vida dels joves als centres.

4.2.1 Funcions de les professionals

Al ser preguntades per les seves funcions, les treballadores socials responen: *“afavorir les condicions d'arribada del jove a nivell material i emocional, generant un espai de seguretat; i elaborar i fer seguiment de l'itinerari personal, juntament amb el jove”* Per

tant, es preveu que l'itinerari vagi en concordança amb el que el propi jove pugui dir, se'l té en compte.

Les treballadores entrevistades creuen que en general, i dins dels paràmetres que els serveis ho permeten, es permet expressar i tenir en compte la opinió dels joves residents.

Tanmateix, la Clàudia fa un incís sobre la tipologia dels centre on treballa i la transformació d'aquest: *“Els centres no són públics, i aquesta concessió acaba aplicant cada entitat el que creu convenient. Acaben doncs tenint moltes limitacions, cal una immersió lingüística brutal que no s'aborda bé, han de conèixer bé el català per poder acabar fent un cicle. Nosaltres proposàvem fer molts projectes, hi ha molts problemes per inserir-los, demanàvem fer formacions de professions dins del centre, acabant portant-los a una empresa on fer pràctiques. Per exemple fleca, soldadura...”*

Aquí la professional deixa clara la necessitat de més recursos i d'un plantejament que aposti per acostar els serveis als joves. També fa referència a la concessió a entitats privades els serveis públics com Centres d'Acollida o de Primera Acollida. Segons refereixen s'acaba escollint l'entitat que guanya el concurs públic no en funció només del projecte sinó també del pressupost presentat, i sol guanyar el més econòmic. Això provoca segons diu, un efecte monopoli, que una sola entitat té molts territoris i per tant baixa la qualitat dels serveis.

Les professionals diuen que es fan moltes activitats en aquests centres residencials, no obstant, no són normalment les escollides pels joves. La Marta refereix: *“Durant la setmana hi havia activitats pautades que tenien a veure més amb el coneixement d'esports i diferents activitats extraescolars. En canvi, durant el cap de setmana es plantejava un calendari mensual, pactat amb els joves en assemblea, de diferents activitats lúdiques que oferia el territori.”* La Marta explica com les activitats són pautades però a la vegada inclouen la resta de la comunitat, i per tant, no són segregadores en cap cas.

Tanmateix, la Clàudia acaba dient que els objectius del centre d'acollida, s'acaben esbiaixant i no són els idonis pels joves, ja que s'acaba allargant la seva situació al centre. És llavors doncs quan els joves entren en rutina i no tenen oportunitat de conèixer noves persones ni activitats fora del centre, ja que aquestes es conceben per pisos d'autonomia o CRAEs.

4.2.2 Rutines

A nivell participatiu doncs, admeten que el moment dels àpats és el més conflictiu, i que no es pot permetre per recursos ni grandària dels centres, que hi hagi una individualitat, no es pot estar per a cada jove com a individu. Al demanar exemples de com demanar la opinió doncs per tenir-la en compte, ens parlen de la bústia de suggeriments i alguna reunió per a parlar de menjar. No obstant: *“Nosaltres teníem una cuinera marroquina i això, tot i tenir la majoria de joves d’origen marroquí, a molts no els estava mai bé res. Quan a un no li venia de gust una cosa per esmorzar, la volien canviar. Era una de les coses més difícils de gestionar, sempre teníem gent que mai es queixava i joves que es queixava i deia que no estava res bé.”* La Clàudia comenta que és possible que les situacions de més tensió i complexitat es donin degut a la història de vida de cada jova, assegura que alguns que vivien al centre d’acollida ja havien dormit al carrer al seu país d’origen i això, ja els portava una dinàmica complicada.

Per tant, veient que cal saber com se’ls fa responsables per poder acabar prenent decisions, els demano quines tasques els donaven per assumir al dia a dia: *“Fer-se l’habitació, parar taula... En general es demanava poc, només bon comportament i adequar-se a les normes. Tu no pots tenir 30 nanos entrant i sortint del centre, i cada dia tocava una cosa diferent. A vegades això no era acceptant, però la millor manera era vinculant. I amb el seu tutor al ser escoltat, era molt més fàcil arribar a acords i fer-li creure en la dinàmica. Els nanos que feien bé les coses tenien més oportunitats. Els nanos amb malaltia mental, els nanos que no volien complir, els nanos que es posaven de cul tenen sancions i tenen càstigs com pot tenir qualsevol nen a casa seva. Si tens una mala conducta aquell dia faràs doble servei o no tindràs paga o no podràs sortir aquell dia... Com qualsevol família fora d’allà.”*

Aquí doncs, es normalitza una situació quotidiana de dia a dia en una família, com és el repartiment de tasques. No obstant, el servei es troba per sobre de les capacitats i per tant, l’atenció a joves es complica amb tanta gent i pocs professionals. En aquest sentit doncs, justifica haver de posar uns càstigs i el fet de diferenciar els joves més rebels i els joves que compleixen tot el que els pertoca, segons refereix.

4.2.3 Itinerari formatiu

A nivell formatiu les professionals entrevistades expliquen que, sobretot a nivell de primera acollida s'ofereix formació de llengua catalana i castellana, ja sigui dins o fora del centre residencial.

Per altra banda, defensen que el jovent ha d'estudiar i ha de poder triar el que voldran estudiar, però al demanar com ho fan per saber exactament el que volen, diuen que els acaben ofertant tot el que hi ha al voltant. Tanmateix, no tanquen la porta a que si algú vol estudiar alguna cosa i està lluny, se'ls acompanyarà igualment, la Marta comenta: *“L'objectiu 1 d'un centre d'acollida és l'alfabetització, sobretot per la temporalitat. Si hi ha nanos que aprenen molt bé l'idioma o s'ha demorat la marxa, podien accedir als recursos de PFI si no tenien ESO, cicles mitjos si tenien ESO, depenent de la voluntat i l'aplicació de cada nano. Si al nano li sortia una formació i era fora, no hi havia problema en moure's. Llibres, matricules, bus... tot es pagava, sempre que fos públic, clar.”*

Sempre que sigui possible, miren d'apuntar-los a formacions que siguin gratuïtes o subvencionades, per tant, sense cost ni pel jove ni per l'entitat.

Certament s'ofereixen formacions al jovent però, no es parla de casos d'èxit que hagin aconseguit estudiar un batxillerat o accedir a la universitat. Totes les formacions que s'ofereixen a aquest jovent van en la línia de treball, és a dir, d'accedir al mercat laboral ràpidament. Aquesta és probablement, una situació donada per la irregularitat de la documentació i això pot provocar una frustració al jovent, que vegi truncades l'itinerari educatiu mental que s'hagi pogut fer.

El rol que juguen les professionals és l'acompanyament socioeducatiu dins dels recursos que disposen. Però és molt probable que no es pugui donar suficient acompanyament als joves degut a la situació de documentació. És per això que veig indispensable que s'expliqui al jovent amb cura, però tocant de peus a terra, la situació real que viuen i probablement viuran. La falta d'oportunitats que poden trobar-se per la seva situació documental, pel seu color de pell i per la falta de recursos i de xarxa de suport. Cal un treball de màxims amb aquests joves explicant la realitat, però sempre amb un treball de màxims, llavors ja arribarà el moment on el jove acabi prenent consciència de la situació i decidint cap on vol dirigir **l'itinerari de vida**, que canviarà molt de començar a treballar amb 18 anys a poder estudiar més temps.

4.2.4 Oci i temps lliure

Finalment a nivell relacional pregunto per les sortides i relació dels joves amb gent de perfil diferent al seu: *“Primerament a dins el centre fèiem grups de 4-5 persones i allà podien fer coses lliures en algunes estones, com qualsevol família. Ara bé extraescolars com a tal no en feien. Si volien fer hockey, basquet... no, no podien triar. Tenien diferents coses però ho escollíem nosaltres.”*

Per facilitar la feina de l'equip educatiu els joves poden participar de diferents activitats, rotativament, però aquestes són limitades a les escollides per l'equip professional. Aquí doncs trobem una gamma d'activitats que es proposen als joves, per tant aporten diversitat, però a la vegada no els deixen escollir en quina participar per practicitat del servei. Per tant, prima la facilitat de la gestió que no el que el jove pugui pensar.

Les professionals entrevistades diuen que cal entrar en les individualitats però també diuen que: *“Malauradament crec que no es relacionen amb altra gent. Al no estar a altres formacions amb diferents perfils no es barrejaven amb altra gent. A Girona me'n recordo que solien anar tots a parc del migdia, es coneixen d'un centre i d'un altre... I alguns d'aquests delinqueixen i acaben fotent a tots els nanos dins del mateix sac, i això fa que la gent els assenyali.”*

La predisposició del personal professional entrevistat és màxima, no obstant, fan palès com al dia a dia, tot i que es treballa a través del vincle, la personalització no és viable. Es fa molt complicat en l'entramat de grans centres, amb una rotació constant de personal i la poca experiència de molts professionals que es pugui demanar als joves que aportin la seva opinió.

Les experiències doncs, de presa de decisions d'entitats i experiències on passar el temps lliure que agradin acaben essent puntuals o inclús anecdòtiques.

5. CONCLUSIONS

Començo analitzant els objectius que havia marcat per veure què ha passat:

Objectiu 1: Visibilitzar els processos de presa de decisions del jovent sense referents familiars a territori gironí durant la seva estada a centres residencials de la DGAIA.

- 1.1 Analitzar la idoneïtat dels moments de la vida diària on el/la jove pren decisions que afectin la rutina.
- 1.2 Comparar els testimonis de joves amb els testimonis de professionals sobre la presa de decisions en la vida diària dels menors
- 1.3 Examinar de quina manera s'ha demanat al jovent la seva opinió sobre com utilitzar el seu temps de lleure.

En l'anàlisi de la idoneïtat de la presa de decisions que afecten a la rutina, em trobo amb poca informació i pocs moments. Per tant es complica el fet de concloure fermament sense una quantitat gran de moments decisius on els joves puguin decidir per si sols o bé, acompanyats pels professionals. Per si sols, ni professionals ni joves em saben dir quins moments són els que tenien per decidir, com a molt, en algunes activitats lliures, tot i que al desconèixer del tot què forma l'entorn a nivell d'activitats i entitats, la decisió no és lliure del tot. Manca traspàs d'informació en el dia a dia d'aquests joves, i tot i que es fa una bona acollida a aquests joves, i en això estan d'acord tant professionals com joves, no s'oferia un gran ventall de possibilitats aterrades al territori.

El fet de deixar aquesta tasca pels pisos d'autonomia, és a dir, per a més endavant en el temps del jove, es torna en una frustració, que com algun jove relata, el dia a dia, la rutina, es torna insuportable. La rutina repetitiva, sense nous ímputs, i sobretot sense ímputs exteriors converteix la seva realitat en un dia sense objectius. Aquest fet, com he destacat, podria donar peu a alguns dels escapismes que hi ha cada any en aquests centres, alguns relatats pels propis joves entrevistats.

Per altra banda, les professionals relaten que dins el marge que tenen fan el que poden, i és que els centres es tornen d'alta complexitat per la quantitat de joves que estan atenent a la vegada, i la individualització queda en segon pla. L'objectiu prioritari és la convivència, i per tant, el compliment en general de la normativa.

Llavors els i les professionals, es tornen merament subjectes que decideixen per els joves, justificadament per la manca de recursos i la manca de trajectòria professional. Però el fet és que aquests joves estan reconeguts com a persones que cal protegir i encabir al sistema de protecció, però alhora, no disposen d'espais de presa de decisions

i, en cas que no es pugui pel que sigui, no s'explica aquests joves perquè no poden decidir.

Cal afegir que, no he trobat articles que parlin exactament de la temàtica en concret. És a dir, no hi ha investigació ni dades sobre el grau de decisió del jovent en cap dels moments que passen per centres residencials de menors.

Objectiu 2. Conèixer les tècniques professionals emprades per a demanar la opinió del jovent migrat sense referents familiars a territori gironí i com es tenen en compte.

- 2.1 Analitzar a través d'entrevistes a professionals quines estratègies utilitzen per a demanar l'opinió al jovent.

- 2.2 Examinar el procés de participació del jovent per a escollir la formació que cursen.

2.3 Aprofundir en quines fórmules s'han utilitzats perquè aquest jovent no socialitzi únicament amb persones de perfil semblant al seu.

Als professionals entrevistats no els costa explicar quines són les tècniques utilitzades per a demanar la opinió, però sí que veuen un problema més estructural, que no depèn tant d'ells. En aquest sentit, atribueixen les causes de la manca d'espais de participació a la complexitat del dia a dia laboral, a la manca de recursos i l'atragament del dia a dia amb una quantitat tant gran de joves.

Algunes de les eines que utilitzen es mostren poc útils, pel que comenten, aquestes no poden donar cabuda a les respostes de tots els joves pel fet de ser pocs professionals treballant.

El fet de treballar a través de la creació i manteniment de vincles amb els joves, és quelcom que pot ajudar a extreure quina informació és més rellevant per al dia a dia i sobretot, per tenir-los en compte com a subjectes de decisió pròpia. No obstant, sembla que aquí hi ha dues qüestions que cal tenir en compte: el compliment de la normativa exhaustivament i el fet de tenir pocs professionals i amb poc recorregut.

Cal afegir que, com relata en Youssef i en Mohammed, alguns professionals discursivament parlen d'aprenentatge de vida en aquesta feina. Això provoca el rebuig d'alguns joves, que veuen com no solament no se'ls atén professionalment, sinó que hi ha persones aprofitant-se de la seva situació per un benefici propi.

Vull diferenciar dues coses: el que és la percepció dels joves i el que és la realitat. Quan pregunto als joves per si es té en compte la seva opinió, la resposta generalista és que sí en general, però quan entrem en casos més concrets, es fa visible com no és realment

com ho veuen. Per tant, es veu com tenen una percepció de la realitat que a la practicitat, no es compleix d'igual manera.

És en qüestions com el menjar i la roba, que a priori pot que semblar irrisori, s'acaba veient com d'important és per les persones entrevistades. Aquí és on se'm desperta la pregunta, perquè diuen que els agrada tant el menjar que els donaven la majoria de joves?

A priori quan els pregunto si els ha agradat el menjar o s'ha respectat les seves creences en aquest sentit, la resposta és afirmativa. Però si filem més prim, és on es veu que hi ha reticències. En Mohammed i en Youssef relaten que no els va agradar el menjar i molts dies es saltaven algun àpat inclús, però que ara que ha passat temps i tot està més tranquil no es poden queixar. Tots els joves entrevistats relaten vivències de dormir al carrer o viure en centres per a persones sense sostre, és possible que, davant els relats de vivències al carrer després de viure en centres, per tant **passar gana**, ara mateix atorguin un valor extra al fet de ser cuidats, i ser alimentats. Penso que no és un fet que calgui passar per damunt com si res, té molta importància per una persona haver dormit al carrer, i pot tenir afectacions a nivell de salut física i mental.

Quan plantejo qüestions relacionades amb la roba es demostra que la majoria de joves entrevistats no en tenien ni se'ls oferia suficient, alguns inclús passaven fred a l'hivern perquè la roba que tenien no era adequada. És doncs un maltractament institucional, que ha de cuidar i vetllar pels drets dels joves, i ja no només no poden triar massa roba, sinó la justa per anar tirant, que tots els joves relaten que era insuficient.

En edats on es crea la identitat de la persona, i si el propi procés migratori ja és un estímul que influeix el fet de ser una persona més dins un gran grup sense família pot ser un sumatiu.

A nivell d'itinerari formatiu les professionals entrevistades ressalten la importància d'estudiar català i castellà de seguida que arriba el jove, i penso que, com a mínim els joves entrevistats, l'objectiu de primera acollida dels centres es pot donar per adquirit. I és que les entrevistes tot i la reticència inicial d'alguns a fer-la en català, els deixava respondre com es sentissin més còmodes i alguns ho van fer en castellà, però jo vaig parlar català tota l'estona. Per tant es va poder desenvolupar l'entrevista amb normalitat, s'ha garantit que aquests joves tinguin la primera eina d'integració a territori, l'idioma. Aquesta primera barrera que poden tenir no es va fer visible en cap moment, durant les entrevistes la comunicació entre entrevistador i entrevistat va ser fluida.

Quan parlem però, dels estudis no obligatoris, veig que tots els joves entrevistats han estudiat, però no hi ha mecanisme per extreure la informació dels joves perquè acabin dient què volen estudiar. Ni els propis joves saben dir-me quin és, ni els propis professionals. A més a més, aquesta formació que se'ls tria no sembla un treball de màxims amb els joves, per tant, els objectius de vida ja no són de màxims, podem parlar de sostre de vidre? *“El tema que els nanos triïn està molt bé, però és una balança. Cal saber i acompanyar bé que no estiguin sols, que ells han de donar i nosaltres hem d donar. Perquè el projecte funcioni cal que tothom treballi bé. Els centres no poden individualitzar, caldria molts més professionals, però no està individualitzat, En un CRAE tothom pot ser una persona autònoma, en un centre d'acollida això és impossible.”* Una de les professionals apuntava en aquesta línia, de no poder fer un treball individualitzat, i per tant, justifica haver de decidir per ells moltes vegades.

En aquesta línia, un apunt a destacar que fa la Marta és que: *“Tenim molt poc personal, molta gent que acaba de sortir de la carrera, i molts centres no funcionen perquè no hi ha experiència al darrere i no es porta bé el centre. Hi ha contextos molt conflictius i si no es posen les normes bé no s'acaba bé. Si hi ha malestar, conflictes a dins, dificulta el procés dels joves. Si tens un projecte xulo però no hi ha gent vàlida al darrere... Si tothom té 3 mesos d'experiència, això no consolida un projecte.”*

Per tant, en un context tant complex com és l'arribada d'un jove després de la que probablement hagi sigut la situació més dura de la seva vida, deixant enrere la família i fent un procés migratori més o menys complicat i inclús posant en risc la seva vida pel camí; es troben dins un centre amb persones sense experiència laboral. Això comporta que l'aprenentatge dels professionals està encara en camí, i per més bona voluntat que vulguin posar-hi, és clarament un punt flac. Cal sumar-li la rotació de personal, ja que segons refereix la Clàudia, és molt complicat treballar el vincle amb els joves quan la persona a la qui agafen confiança plega del seu lloc de feina per les condicions d'aquesta.

Per tant, es fa palès doncs, que la intencionalitat professional per reconèixer els i les joves com a subjectes de decisió pròpia i el fet de voler deixar-los participar en les decisions de vida diària hi és. Però aquesta és una voluntat professional i no una metodologia de treball marcada.

A més a més, el treball amb els joves amb objectius de màxims no s'acaba acomplint, sembla que, a l'observar la piràmide de Mashlow, molts joves es queden al segon o tercer graó, se'ls alimenta, se'ls protegeix però no se'ls estimula per a convertir-se en persones que decideixin per si mateixes en el futur més pròxim.

Es veu com la participació d'aquests joves és molt important per la seva vida, per la seva motivació i els objectius que tingui de vida. Tot i els molts estímuls negatius que es poden anar trobant en la seva vida, que hi són i no posaran fàcil el camí, no es treballa perquè puguin decidir sobre si mateixos i acabar veient ells les limitacions que la societat els vulgui imposar.

Proposo seguir fent recerca en aquest sentit, ja que no hi ha suficient investigació qualitativa, amb una mostra gran de joves ex-tutelats, que pugui fer una proposta de millora aplicada als centres de què disposa la DGAIA.

6. BIBLIOGRAFIA

- Alianza Internacional Save the Children - ACNUR (2004). Declaración de buenas prácticas.
<https://www.acnur.org/fileadmin/Documentos/archivo/3559.pdf>
- Comisión europea. (2010). comunicación de la comisión al parlamento europeo y al consejo plan de acción sobre los menores no acompañados (2010 - 2014).
<https://eur-lex.europa.eu/lexuriserv/lexuriserv.do?uri=com:2010:0213:fin:es:pdf>
- Fitó, A. i Direcció de Serveis de Drets de Ciutadania, Broll,sccl. (2021)
Discriminació a la carta: Exclusió per motius ètnics del mercat de lloguer d'habitatge de Barcelona. Informe sense número.
<https://ajuntament.barcelona.cat/dretsidiversitat/sites/default/files/Discriminacio-a-la-carta.pdf>
- Generalitat de Catalunya, Departament de Drets Socials (2022). Consultat el 25 d'abril de 2022.
https://dretssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/estrategiacatalanaacollida/dades/
- Jiménez Álvarez, M. (2019). Desapariciones de menores extranjeros no acompañados (MENA) en España: una primera aproximación a sus significados. *Anuario CIDOB de la Inmigración 2019* (168- 188).
https://www.cidob.org/ca/articulos/anuario_cidob_de_la_inmigracion/2019/desapariciones_de_menores_extranjeros_no_acompanados_en_espaa_una_primera_aproximacion_a_sus_significados
- Jiménez Sedano, L. i Izquierdo Collado, JDD. (2013). Lo que se oculta detrás de la categoría «menores marroquíes no acompañados»: miedos cruzados, contradicciones europeas y consecuencias para el Trabajo Social. *Cuadernos de Trabajo Social*, volum 26-1, (193-202).
<https://revistas.ucm.es/index.php/CUTS/article/view/41667/39718>
- Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència ((Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 5641, del 2 de juny de 2010). <https://www.parlament.cat/document/nom/TL115.pdf>

- López San Luís, R. (2021). *Desde la protección de menores hacia la vulnerabilidad de la independencia: una difícil realidad para los jóvenes no acompañados*. (Tesi doctoral, Universidad de Almería).
<http://repositorio.ual.es/bitstream/handle/10835/9816/01.%20Tesis%20.pdf?sequence=1>

- Luna, E. i Folgueiras, P. (2014). Juventud y participación comunitaria: su potencial como herramienta de aprendizaje. *Currículo sem Fronteiras* volum 14 (número 1) 123-136.
<https://www.curriculosemfronteiras.org/vol14iss1articles/luna-folgueiras.pdf>

- Síndic de Greuges de Catalunya. (2018). *La situació dels infants migrants sense referents familiars a Catalunya*. Recuperat de:
http://www.sindic.cat/site/unitFiles/5630/Informe_menorsensereferents_2018.pdf

7. ANNEXOS

Annex 1: Entrevista a joves

Preguntes:

1. Quant temps has viscut a centres residencials per a menors de la Generalitat?
2. Durant la teva vivència als centres residencials, creus que es tenia en compte la teva opinió?
3. Com ho feies per decidir sobre les coses quotidianes? Per exemple, podies triar algun dia el menjar que hi hauria al centre o la roba que et posaves-compraven?
4. Què feies durant el teu temps lliure?
5. Els i les professionals et donaven opcions per omplir el teu temps lliure?
6. Aquestes opcions estaven limitades o podies fer altres coses?
7. Com et van informar de tot el que podies estudiar?
8. Les opcions que et van donar sobre els estudis eren obertes o havies de triar entre unes quantes?
9. Has fet amistats fora del centre on residies?
10. Entre aquestes amistats, hi ha persones que no hagin fet procés de migració?
11. Com les has conegut?

Annex 2: Entrevista a professionals

Preguntes:

1. Quin càrrec has ocupat/ocupes i quines funcions tens amb el treball amb menors estrangers sense referents familiars a territori?
2. Creus que des dels centres residencials dirigits per la DGAIA es fomenta la participació dels i les joves en activitats comunitàries?
3. Si és que sí, com es fa des del servei on treballes?
4. La opinió dels i les joves que resideixen al centre, es té en compte a l'hora de prendre decisions de vida quotidiana? Per exemple: els i les joves poden triar algun dels plats que menjaran durant la setmana i la dieta que volen dur?
5. Els i les joves quines responsabilitats tenen dins el centre residencial? Com s'aconsegueix que compleixin els objectius que els marqueu dins el centre a nivell de responsabilitats?
6. A nivell formatiu, com s'aborda el tema amb els i les joves quan acaben els estudis obligatoris?
7. En cas de no poder accedir a una formació per distància o bé per preu, quines alternatives s'ofereix al/la jove?
8. Durant el temps d'oci d'aquest jovent, s'ofereixen possibilitats tancades de lleure o bé hi ha opcions obertes? És a dir, poden escollir si anar a futbol, bàsquet, hoquei, esplai, o bé poden passar la tarda voltant amb amistats?
9. Creus que aquest jovent es relaciona al seu dia a dia amb persones de perfil diferent al seu?
10. Des del servei on treballes, quines accions es duen a terme perquè aquest jovent es relacioni amb persones que no han fet processos migratoris?

